

ชื่อวิทยานิพนธ์	ประวัติการสอนในมัศยิดและโรงเรียนสอนอัลกุรอาน: ศึกษากรณีวิเคราะห์ ตัวอย่างการสอนของท่านนบี ﷺ แก่บรรดาเศาะหาบะฮ์ ﷺ
ผู้เขียน	นายชอลาสุดดีน จารู
สาขาวิชา	อิสลามศึกษา
ปีการศึกษา	2550

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเจริญของการสอนในมัศยิดและโรงเรียนสอนอัลกุรอานตามรูปแบบจากการสอนของท่านนบี ﷺ แก่บรรดาเศาะหาบะฮ์ ﷺ ซึ่งเป็นการรักษาคุณแล้ววัฒนธรรมการสอนตามหลักการอิสลามที่เกิดขึ้น ในสมัยนบี ﷺ และปรากฏรูปแบบการสอนของท่าน เพื่อให้ปฏิบัติตามตัวอย่าง จากท่านด้านวิชาความรู้ในมัศยิด และ โรงเรียนการสอนอัลกุรอาน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาโดย ได้รวบรวมของมูลและเอกสารต่างๆ จากอัลหะดีษที่เกี่ยวข้องกับการสอนในมัศยิดแก่ผู้เฒ่าเช่นเดียวการสอนแก่เด็กๆ ในโรงเรียนการสอนอัลกุรอาน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การสอนที่ปรากฏในสมัยนั้น ได้พัฒนาและเผยแพร่ตามการสังเกตของแนวทางและวิธีที่ใช้ในการสอนแก่บรรดาเศาะหาบะฮ์ ﷺ ซึ่งการสอนนั้นเป็นอะมานะฮ์ที่ใหญ่หลักจากท่านเสียชีวิต ﷺ หลังจากได้สรุปผลการศึกษาประวัติการสอน ได้รับว่าการสอนของท่านนบี ﷺ แก่บรรดาเศาะหาบะฮ์ ﷺ นั้น เป็นตัวอย่างที่สูงซึ่งเป็นผลและประโยชน์ในด้านการสอนแก่สังคมในปัจจุบัน การสอนในสมัยนั้น มีระบบที่คิงาม เพราะการสอนของท่านนั้น ได้ครอบคลุม และเจตนาารมในการสอนสามารถ สร้างบุคคลและสังคมตามแนวทางที่ดีในทุกด้านของ ชีวิตและความเป็นอยู่ ประจำวัน ซึ่งท่านสามารถสอนเศาะหาบะฮ์ ﷺ ให้ ปฏิบัติ และสร้างมารยาทให้ตัวเองและสังคมได้ตามความเห็นของอิสลาม และการสอนของท่านนั้นเปิดโอกาสให้สอนใน มัศยิดแก่ผู้เฒ่า และ โรงเรียนสอนอัลกุรอาน แก่เด็ก ซึ่งเป็นความช่วยเหลือพวกเขา ใน การแสวงหาความรู้และประสบการณ์ที่พวกเขาพยายามทุกวิธีที่หลักกลาย สิ่งที่อยู่จักว่า ความสำคัญในการปฏิบัติ การสอนมิใช่ เป็นหนึ่งแนวทางของผู้ศึกษาเท่านั้นแต่ เป็น ความสำคัญเช่นกัน กับสิ่งที่ผู้ศึกษาและ พยายามในการปฏิบัติประจำและสัมพันธ์กับบุคคลของสังคมที่อยู่เดียวกัน ก็กระนั้นแหละท่านนบี ﷺ ได้สร้างในสมัยของท่านใน การปฏิบัติการสอนและเข้าใจใน การสอนและชี้แนะแก่เศาะหาบะฮ์ ﷺ สู่แนวทางที่ดียิ่งการสอนนี้ได้ใช้วิธีและบทบาทการสอนหลากหลายเพื่อชี้แนะระดับของผู้ศึกษาประวัติความเจริญของการสอนในมัศยิด และ โรงเรียนสอนอัลกุรอานนี้ได้รับจากหะดีษนบี ﷺ เพื่ออธิบายรูปแบบหลักการสอนเพื่อปฏิบัติตามในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะทางด้านการปฏิบัติการสอนที่สามารถจะยกระดับสังคมสู่ระดับที่ดียิ่ง

Thesis History of Education and Civilization in Mosques and Quranic Schools : An Analytical Study of Prophet ﷺ His Sahabah ﷺ

Author Mr . Sulahuddin Jaru

Major Program Islamic Studies

Academic Year 2007

ABSTRACT

This research is aimed at studying the history of teaching and its progressive process in the time of Rasulullah (P.U.H) by tracing back to the example given to the Sahabah (companions) in order to preserve the Islamic heritage within the concrete foundation of the teaching in the time of Rasulullah So that his imparting practice in the mosques as well as in the Qur'anic schools should be followed.

This work is a documentary research in which the Qur'anic verses and the Prophetic traditions are compiled concentrating on the teaching in the mosques and the Qur'anic schools to adults and the children as well . This Prophetic method is to preserve the imparting heritage and its comprehensiveness . Also it is to understand the general atmosphere of the imparting in the time of Rasulullah . At the end we come to know about the progressiveness of the teaching and its impact in building the community We see the progressiveness and the flourishing in the early time of Rasulullah by following the ways and methods used in imparting the Sahabah to carry out the great burden (amanah) after the death of Rasulullah . The result of the research showed that there is an un-comparable excellence system of its kind to be adopted from the aims of teaching , capable of teaching Sahabah that brings goodness to practice in all aspects of life to practice in good moral behavior as what has been seen by Islam . It also paved chances of teaching in the mosques and the Qur'anic schools for both adults and children encouraging them to grasp more knowledge through various systems of which the good principles are taken from proper ways of living together among the community individuals freely and happily .

From the excellence methods of teaching the teachers can bring it into account and take it properly, and use it to upgrade our community into the best level .

The teaching also is taken the method of teach Sahabah and guide them to the best method and move . To take this teaching as examples is upgrade the standard of teachers . This history of teaching and its progress in the mosques as well as in the Qur'anic schools supported by the traditions .of the Rasulullah to highlight examples of

the concrete teaching to be used in our daily life , especially the practical way , so that can upgrade our community to the best level

عنوان الرسالة تاريخ التعليم في المساجد والكتاتيب : التعليم النبوي ﷺ
للصحابه ﷺ نمودجاً .
الباحث صلاح الدين جارو .
التخصُّص الدراسات الإسلامية (التاريخ والحضارة)
العام الدراسي ١٤٢٨ هـ

مستخلص البحث

يهدف هذا البحث لدراسة تاريخ التعليم وحضارته في عهد الرسول ﷺ وذلك بالتتبع لنموذج من تاريخ تعليم الرسول ﷺ للصحابه ﷺ ، وذلك للحفاظ على التراث الإسلامي من خلال القاعدة الأساسية للتعليم في العهد النبوي وإظهار نموذج من تعليمه ﷺ للإقتداء به في العملية التعليمية في المساجد والكتاتيب .

وهذا البحث هو بحث مكتبي جُمعت فيه الآيات القرآنية والأحاديث النبوية ، حيث ركّز على التعليم في المساجد للكبار وكذلك التعليم في الكتاتيب للصبيان ، وتلخّص لنا منهج التعليم النبوي في الحفاظ على التعليم بدءاً بالتراث التعليمي ومفهومه وكذلك السمات العامة للتعليم في عهده ﷺ وختاماً بالتنمية والحضارة التعليمية وأثرها في بناء المجتمع ، نرى أنه تطوّر وازدهر من بداية ظهوره في عهد الرسول ﷺ وذلك بتتبع أساليبه ووسائله المستخدمة في التعليم لمحاولة تعليم الصحابة ﷺ لحمل الأمانة الكبرى بعد وفاته ﷺ وأظهرت لنا النتائج من خلال الدراسة أنّ التعليم النبوي له نظام رائع فريد في نوعه ، وذلك لأنه استوعب الكثير من المقاصد التعليمية ، واستطاع أن يرسم للفرد والمجتمع ما يهدي إلى الخير في جميع شؤون الحياة ، واستطاع أن يعلم الصحابة ﷺ تعليمية عملية تتحول بها الكلمة إلى عمل بناء أو إلى خلق فاضل ، وإلى تعديل في السلوك على النحو الذي يحقق وجود ذلك الإنسان كما تصوره الإسلام ، وكذلك أنه ﷺ أتاح الفرص التعليمية في المساجد للكبار وتعليم الصبيان كذلك بحيث يساعدهم على تلقي العلم والمعرفة ويكتسبوا كل ذلك بوسائل متعددة ، إذ من المعروف أن المهم في العمل التعليمي ليس الطريق الذي يسلكه المتعلم فحسب ، بل المهم أيضاً ما يمكن أن يتعلمه وما يكتسبه من خلال الممارسات العملية للقيم والإتجاهات والمبادئ الخيرة ، وما يكتسبه من خلال التعامل السليم مع أفراد المجتمع الذي يعيش فيه في جو من الحرية والاختيار السليم ، وكذلك أنه ﷺ قد وضع في عهده ﷺ لعملية التعليم مفهوماً

عملياً ينطلق منه لتعليم الصحابة ﷺ ، وتوجيههم إلى أفضل السبل وأقومها ، واتخذ في هذا التعليم أنماطاً وأساليب عديدة لِيُواجه مستويات المتعلمين ويواجه المواقف التعليمية المختلفة ، وهذا التاريخ للتعليم وحضارته في المساجد والكتاتيب مدعمٌ بأحاديث الرسول ﷺ ، لتوضيح نماذج التعليم الأساسي لكي نقنن بها في حياتنا اليومية وبخاصة في مجال العملية التعليمية وبذلك نستطيع أن نرتقي بمجتمعنا إلى مستوى أفضل .